

Nina Sivec

Zvučni vodič kroz izložbu

za slijepe osobe (koncept,
smjernice, primjer dobre prakse)

tiflološkimuzej

Zvučni vodič kroz izložbu za slijepe osobe (koncept, smjernice, primjer dobre prakse) Nina Sivec

Impresum

IZDAVAČ:	Tiflološki muzej
ZA IZDAVAČA:	Željka Bosnar Salihagić
UREDNIKA PUBLIKACIJE:	Nina Sivec
AUTORICA TEKSTOVA:	Nina Sivec
RECENZENTI:	Nevenka Ćosić i Morana Vouk Nikolić
LEKTURA:	Nevena Erak Camaj
DIZAJN I GRAFIČKA PRIPREMA:	Mirena Čale, Axis-design d.o.o.
ISBN broj:	978-953-7287-44-3

tiflološki muzej

Izdavanje e-Publikacije je sufinancirano sredstvima Grada Zagreba.

Zvučni opis s izložbe Uoči umjetnost, R. Vukić, 2016.

Sadržaj

---

1. UVOD	4
2. KONCEPT ZVUČNOG VODIČA KROZ POSTAV IZLOŽBE	5
3. SMJERNICE ZA IZRADU ZVUČNOG VODIČA KROZ IZLOŽBU	7
4. ZVUČNI VODIČ KROZ STALNI POSTAV TIFLOLOŠKOG MUZEJA ZA SLIJEPE OSOBE	10
4.1. O ZVUČNOM VODIČU	10
4.2. O STALNOM POSTAVU	10
5. VODIČ KROZ STALNI POSTAV PO CJELINAMA	11
5.1. TAMNA SOBA	11
5.2. ZAČECI INSTITUCIONALNE BRIGE ZA SLIJEPE	11
5.3. SVAKODNEVNI ŽIVOT U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE	21
5.4. RAZVOJ PISMA ZA SLIJEPE	28
5.5. UKORAK S VREMENOM	38
5.6. LIKOVNI RADOVI SLIJEPIH AUTORA	40
6. LITERATURA	48

Uvod

Prilagodba kulturnih sadržaja osobama oštećena vida u muzejskim ustanovama zauzela je posljednjih godina važno mjesto u kulturnim politikama institucija. Poseban naglasak stavlja se na razvoj publike, gdje dolazi do raznih kreativnih izazova. Sve češće osobe s invaliditetom postaju nezaobilazni posjetitelji i konzumenti muzejskih programa. Zastarjele dogme o ograničenjima koje donosi invaliditet napuštaju se i ustupaju mjesto novim idejama, bez predrasuda. Tu misao vodilju Tifloški muzej oživotvorio je svojim projektima, od kojih posebno mjesto zauzima program *Muzej za sve*, jedinstvena edukacija muzejskih djelatnika kojom se polaznicima približava koncept prilagodbe osobama s invaliditetom, s naglaskom na osobe oštećena vida i to u teorijskom i praktičnom dijelu. Edukacija obuhvaća razne modele koji se odnose na prilagodbu prostora i sadržaja, pristupa i načina ophođenja kao i na praktičnu uputu.

Bez obzira na intenzivnu edukaciju, provedba prilagodbe polaznicima otvara mnoga pitanja i nedoumice. Iz tog smo razloga odlučili istaknuti jedan oblik prilagodbe, zvučni vodič kroz izložbu namijenjen slijepim posjetiteljima te su izrađene smjernice za njegovu izradu, s primjerom na *Zvučnom vodiču kroz stalni postav Tifloškog muzeja za slijepe osobe*.

Koncept zvučnog vodiča kroz postav izložbe

Svakoj osobi s invaliditetom nužan je osobni pristup koji je uvjetovan vrstom i stupnjem oštećenja. Pristup i ophođenje često su vođeni logikom i intuicijom, no rad s osobama s invaliditetom zahtijeva veliko stručno znanje

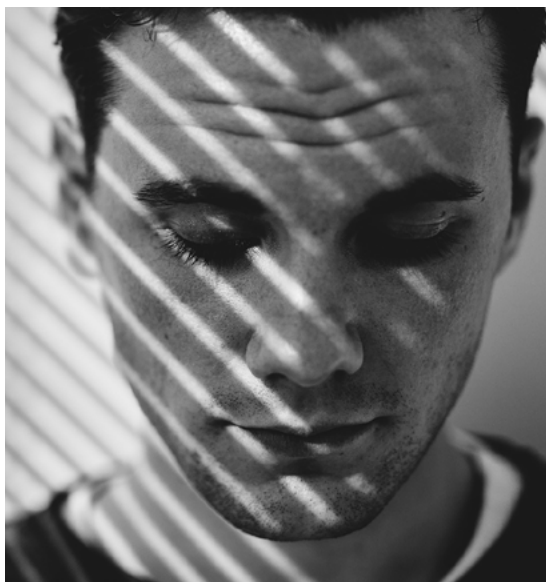
koje su kustosi Tiflološkog muzeja stekli tijekom svojeg školovanja izučavajući temeljnu znanstvenu disciplinu, defektologiju/edukacijsku rehabilitaciju. U međusobnoj interakciji s osobama s invaliditetom, uz primjenu svih

specifičnih metoda kao i temeljem iskustva, možemo tvrditi kako je svaka osoba s invaliditetom novi izazov. Korištenjem individualizirane metodologije rada potencijalne poteškoće i ograničenja mogu biti usmjerene na nove oblike primanja i obrade informacija. Tiflološki muzej (TM) mjesto je susreta, učenja i stjecanja novih iskustava za sve posjetitelje pa tako i za sve osobe s invaliditetom. U ovom radu fokusirat ću se na pristupačnost muzejskih sadržaja uz pomoć korištenja tehnologije koja omogućuje reprodukciju zvučnih zapisa.

Primarni kanali za primanje informacija iz okoline slijepim i slabovidnim osobama jesu osjeti dodira i sluha. Ta me je činjenica usmjerila na stvaranje takvog koncepta izrade zvučnog vodiča koji će našim posjetiteljima, osobama oštećena vida, uz taktilno čitanje dostupnih predmeta omogućiti nova iskustva i maksimalni doživljaj stvarnosti, uz potporu jedinstvenog zvučnog vodiča, koji će omogućiti samostalno kretanje slijepih osoba po prostoru, od predmeta do predmeta.

Koncept izrade zvučnog vodiča stalnog postava TM bio je potaknut pitanjem kako slijepim i slabovidnim osobama osmisliti alat koji će im omogućiti samostalno razgledavanje postava izložbe pomoću platforme koja će objediniti sve potrebne informacije.

Stalni postav Tiflološkog muzeja predstavljen je kroz nekoliko cjelina: Tamna soba, Začeci institucionalne brige za slijepu, Svakodnevni život u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepu djece, Razvoj pisma za slijepu, Likovni radovi slijepih autora i cjelina Ukorak s vremenom. Svaka cjelina sadrži predmete iz fundusa muzeja, njih 69 ukupno, koji su pojedinačno opisani. Odabrani predmeti koji su dostupni do-diru opisani su detaljnije. Za opise predmeta djelomično su korišteni tekstovi iz Kataloga stalnog postava. Opisani sadržaji pohranjeni su u zvučnom obliku na uređaju EVO E10, reproduktoru i snimaču visoke kvalitete zvučnih knjiga u DAISY formatu za slijepu, koji osobe oštećena vida koriste zbog njegovih višestrukih funkcija te dostupnosti preko Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. EVO reproduktor omogućuje preslušavanje sadržaja na više razina, prema preferencijama slušatelja, zaustavljanje, ponovno vraćanje ili preskakanje pojedinih sadržaja.

Smjernice za izradu zvučnog vodiča kroz izložbu

Kako zvučni vodič za osobe oštećena vida mora zadovoljiti više elemenata od uobičajenog zvučnog vodiča koncipiranog za izložbe, osmišljene su smjernice¹ koje mogu biti putokaz svima, a korištene su pri stvaranju zvučnog vodiča kroz stalni postav TM. Smjernice su grupirane u nekoliko skupina na način da ponude odgovore na postavljena pitanja:

Kome je namijenjen zvučni vodič po stalnom postavu?

Namijenjen je svim osobama oštećena vida raznovrsnih perceptivnih mogućnosti, sa i bez vizualnih iskustava.

Da bi se zadovoljile potrebe osoba šireg spektra oštećenja vida, vodič sadrži informacije koje mogu biti korisne i poticajne kako osobama s lakšim, tako i onim s težim oštećenjima, s vizualnim iskustvima ili bez njih, s određenim predznanjem stečenim školovanjem ili bez predznanja.

Kako uvesti zvučni vodič u obilazak stalnog postava?

Obilazak započinje ulaskom osobe oštećena vida u izložbeni prostor. Nakon prihvata i kratke upute o samostalnom kretanju i načinu korištenja zvučnog vodiča, osobu oštećena vida upoznaje se s izložbenim prostorom pomoću taktilne karte prostora na ulazu ili verbalnim uputama.

Koliko traje obilazak stalnog postava uz korištenje zvučnog vodiča?

---

¹ Ćosić, N. (2019) Zvučni opisi za slijepe osobe. Interni materijali. U: PPS Edukacija Muzej za sve, Zagreb: Tifloški muzej

Trajanje razgleda stalnog postava može svaki posjetitelj odrediti zasebno. Za osnovni obilazak potreban je otprilike jedan školski sat, a obuhvaća osnovne informacije o izloženim predmetima te detaljniji razgled barem jedne cjeline postava odabrane prema senzibilitetu.

Što sadrži zvučni vodič?

Vodič sadrži nekoliko razina informacija koje se mogu odabrati prema vlastitom interesu i mogućnostima koncentracije.

Prva razina informacija odnosi se na sadržaj koji je općenit te čini srž podataka sa svake uvodne legende cjeline koju opisuje. Pomaže osobi oštećena vida pri uvidu u cjelinu i predmete koji je predstavljaju.

Druga razina informacija obuhvaća podatke o svakom pojedinačnom predmetu cjeline s tzv. inventarnim podacima (naziv predmeta, autor, dimenzije, materijal, tehnike izrade i sl.).

Treća skupina podataka jest osnovni materijalni opis predmeta, koji je kod osoba oštećena vida zadužen za njegovu vizualizaciju, a čija dužina ovisi o njegovoj složenosti i značaju. Opis predmeta trebao bi kod slijepih i slabovidnih osoba omogućiti stvaranje predodžbe o predmetu.

Zadnja razina su informacije koje opisuju predmet u kontekstu njegova značenja.

Kako opisivati?

Za izradu verbalnih opisa korisno je poštovati već navedene preporučene smjernice², a jedna od najvažnijih značajki jest ona koja govori o uvažavanju objektivnosti opisa. Dobar verbalni opis olakšava stvaranje mentalne slike predmeta koji se opisuje. Pri opisima ne treba zazirati od korištenja pojmova koji nam se čine neprimjereni za slijepo osobe, poput navođenja boja ili brojčano iskazivanje dimenzija. Pomoću verbalnih opisa slijepo i slabovidne osobe mogu obogatiti svoje

---

² Ćosić, N. (2019) Zvučni opisi za slijepo osobe. Interni materijali. U: PPS Edukacija Muzej za sve, Zagreb: Tifloški muzej

znanje ili oživjeti staro ako je riječ o osobi koja je u zrelijoj dobi izgubila vid. Poželjno je i korištenje navigacijskih uputa poput lijevo, desno, ispred, u pozadini i sl. koje će pojednostaviti razumijevanje. Jezik kojim se opisivač koristi treba biti nedvosmislen i razumljiv. Opisi predmeta ne moraju uvijek nužno biti dugi i iscrpni u detaljima. Količina informacija može zasjeniti kvalitetu opisa pa je potrebna dobra procjena kako pomoću malo riječi iskazati bitno. Narator treba biti nenametljiv i s dobrom dikcijom.

Zaključno se može reći kako razgled stalnog postava osobama s oštećenjem vida može biti nevjerojatno iskustvo. Vlastitim odabirom sadržaja koje će slijepa ili slabovidna osoba upoznati kroz zvučni vodič pridonosi osjećaju neovisnosti i ravnopravnosti. Bez obzira na stvorene uvjete za samostalno kretanje kroz stalni postav Tifološkog muzeja kao i pogodnosti samostalnog korištenja zvučnog vodiča, osobe oštećena vida nisu u mogućnosti dosegnuti stupanj samostalnosti poput videćih posjetitelja pa će za pojedine elemente obilaska biti ovisni o potpori osoblja. Kratak razgovor o dojmovima poslije razgleda, mogućnost vrednovanja usluge, uljudna i topla atmosfera izgradit će osjećaj dobrodošlice pa će se posjetitelji s takvim iskustvom uvijek rado ponovno vraćati. Obilazak stalnog postava, uz podršku zvučnog vodiča, može se ostvariti kroz više posjeta muzeju. Svi navedeni elementi osigurat će intenzivnu interakciju s posjetiteljima, stvarajući takvu dinamiku koja će privući novu, ali i zadržati postojeću vjernu publiku.

Zvučni zapis s izložbe Najbolje mjesto za spoj na slijepo, R. Vukić, 2016.

Zvučni vodič kroz stalni postav Tiflološkog muzeja za slijepe osobe

O zvučnom vodiču

Ovaj zvučni vodič kroz stalni postav Tiflološkog muzeja namijenjen je osobama oštećena vida, a njegov sadržaj snimljen je u Daisy formatu pa ga svaka osoba oštećena vida može koristiti samostalno, birajući sadržaje koji su dostupni. Zvučni vodič sadrži upute za razgled stalnog postava, verbalne opise izložbenih cjelina i osnovne verbalne opise svakog izloženog predmeta.

O stalnom postavu

Stalni postav Tiflološkog muzeja predstavljen je kroz šest cjelina: Tamna soba, Začeci institucionalne brige za slijepe, Svakodnevni život u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece, Razvoj pisma za slijepe, Likovni radovi slijepih autora i cjelina Ukorak s vremenom. U svakoj cjelini izloženi su predmeti iz fundusa muzeja koji su pojedinačno opisani. Za opise su djelomično korišteni tekstovi autora iz kataloga stalnog postava Nevenke Ćosić, Morane Vouk, Lucije Šode, Davora Šiftara i Nine Sivec. Dio izloženih predmeta dostupan je za taktilni doživljaj. Upoznavanje sa stalnim postavom započnite kod info pulta, gdje se s vaše desne strane, u visini očišta, nalazi taktilna karta prostora. Samostalno kretanje po stalnom postavu omogućuju podne trake koje vas od ulaza u muzej usmjeravaju i vode kroz izložbeni prostor. Podne trake vas vode od predmeta do predmeta, kako su izloženi u nizu, a u pojedinačnim opisima izloženih predmeta definiran je njihov smještaj u prostoru.

Vodič kroz Stalni postav po cjelinama

Cjelina: Tamna soba

Tamna soba, kao što joj ime govori, u potpunom je mraku. Namijenjena je videćim posjetiteljima, a cilj joj je dočarati situaciju i prostor bez osjeta vida koristeći ostala osjetila poput sluha, njuha, okusa i opipa. Kretanjem po tamnoj sobi osoba se susreće s predmetima i senzacijama iz svakodnevnog života pa svakodnevnica u mraku videćima postaje potpuno novo iskustvo. Podne trake vodilje omogućuju samostalno kretanje po prostoru.

Cjelina: Začeci institucionalne brige za slijepe

Za začetke institucionalne brige za slijepe na našim prostorima zaslužan je Vinko Bek. On je prvi hrvatski tiflopedagog, koji je krajem 19. stoljeća omogućio sustavno zbrinjavanje i školovanje slijepih. U ovoj cjelini izloženi su predmeti u vlasništvu Tifloškog muzeja koji svjedoče njegovu životu i radu. Predmeti su izloženi u nizu, a obilježeni su sustavom tekućih brojeva.

1 – PISAĆI STOL

Na podiju ispred vas izložen je radni stol Vinka Beka koji možete upoznati dodirom.

Drveni pisaći stol Vinka Beka, s kraja 19. st., pripada namještaju izrađenog u stilu njemačke neo-renesanse, tzv. Altdeutsch. Karakteriziraju ga bogato rezbareni ukrasi. Izrađen je od punog drva, čije su šare vidljive na površini. Dimenzije stola su 108 x 93 cm. Tifloškom muzeju ga je darovala Marta Durst, Bekova kći, 1963. godine.

Pisaći stol, D. Šiftar, 2008.

*Opis: Pisaći stol sastoji se od glavne površine za pisanje, na kojoj se nalazi zaštitno staklo ispod kojeg su smještene 3 knjige i naočale Vinke Beka. Na stražnjem dijelu stola postavljen je, na 4 stilizirane nožice, još jedan dio stola, koji s lijeve i desne strane ima po jednu malu ladicu. Između njih je prazan prostor koji izgleda kao otvorena polica. Ispod glavne radne površine stola nalaze se ladice, sa svake strane po dvije, smještene jedna ispod druge te jedna ladicu u sredini. Radni stol ima četiri stilizirane noge ukrašene rezbarijom.

2 – POČETNICA ZA SLIJEPE

Ispod zaštitnog stakla na pisaćem stolu nalazi se prva početnica na Brailleovu pismu, na hrvatskom jeziku, koju je 1889. izradio Vinko Bek. Početnica je duguljastog oblika, dimenzija 25 x 16 cm. Korice su joj tamno crvene boje. Uz rubove korica reljefno su utisnuti ornamenti, stilizirani cvjetovi. Na sredini naslovnice velikim je tiskanim slovima zlatne boje napisano POČETNICA (BRAILLE) ZA SLIJEPE.

*Opis: Početnica ima deset listova od kojih je sedam tiskano dvostrano. Tiskana je ručno, u Bukveju kraj Zagreba, gdje je Vinko Bek službovao kao mladi učitelj. Početnica je dio fundusa Tifloškog muzeja od 1954. godine, kada ju je tadašnji Zavod za odgoj slijepe djece u Zagrebu darovao Tifloškom muzeju.

Ova početnica korištena je za početnu obuku Brailleova pisma u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece krajem 19. stoljeća. Za obradu pojedinih slova Bek je koristio princip jednostavnosti, koji je omogućavao sastavljanje smislenih slogova od naučenih slova (Sivec, 2008).

3 – POČETNICA

Na pisaćem stolu ispod zaštitnog stakla nalazi se i druga Bekova početnica, udžbenik za elementarnu obuku Brailleova pisma. Nastala je desetak godina poslije prve Bekove početnice, 1898. godine. Ukoričena je u tkaninu svjetlo smeđe boje, a naslovnica je bez natpisa. Njezine dimenzije su 30 x 24 cm pa oblikom podsjeća na velike školske bilježnice. Muzeju ju je darovao Tomislav Karlović iz Zagreba 1982. godine. Ova početnica koristila se u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepce sve do 1941. godine.

*Opis: Početnica sadrži 27 debljih listova na kojima su jednostrano otisnuti tekstovi pisani Brailleovim pismom. Početno čitanje započinjalo se uvođenjem smislenih slogova (ba-ba, ta-ta itd.) te se poštovao princip postupnosti od jednostavnijeg ka složenijem kao i stupanj taktilne jednostavnosti (Sivec, 2008).

4 – KNJIGA BEČKI ZAVODI ZA SLIJEPCE I NAŠE POTREBE

Treća knjiga na radnom stolu jest studija koju je napisao Vinko Bek. Naslovnica je ukoričena u tkaninu svjetlo plave boje na kojoj je zlatnim slovima upisano: **Vinko Bek – Bečki zavodi za slijepce i naše potrebe**. Knjiga je tiskana standardnim, crnim tiskom, na 61 stranici. Dimenzije knjige su 22 x 15 cm, a čine je Bekovi tekstovi. Knjiga je izdana 1889. godine nakon što je Vinko Bek posjetio Bečki zavod za slijepce.

*Opis: Svoja iskustva iz Bečkog zavoda i razmišljanja opisao je u ovoj knjizi. U prvom dijelu knjige analizirao je ustroj ustanova za slijepce u Beču i okolici, a drugi dio posvećen je raspravljanju o problemima odgoja i drugim aspektima skrbi za slijepce u Hrvatskoj. To je prva originalna studija tiflopedagoškog i šireg tiflološkog karaktera. U njoj je Bek kao svoj temeljni cilj postavio otvaranje zavoda za slijepu djecu (Ćosić, 2008).

Cviker Vinka Beka, D. Šiftar, 2008.

metalni etui srebrne boje, koji je s unutrašnje strane obložen tamnoplavom tkaninom, filcom. Na poklopcu s unutarne strane etuija otisnuto je i uokvireno zlatnim slovima ime optičara Schleiffeldera iz Beča, a povrh toga je tekst na njemačkom jeziku Lassen sie ihre Augen jedes Jahr untersuchen (Pregledavajte oči svake godine) (Sivec, 2008).

5 – CVIKER VINKA BEKA

Uz knjige na radnom stolu izložene su i naočale s etuijem koje su pripadale Vinku Beku. Izrađene su kao cviker koji se nosi samo na nosu, u Beču krajem 19. stoljeća kod optičara Schleiffeldera. Dimenzije cvikera su 6,5 x 10,5 cm. Naočale su dio ostavštine Vinka Beka, a Bekova unuka Bosiljka Durst Živković cviker je 1999. godine poklonila Tiflološkom muzeju.

*Opis: Okvir naočala je metalan, a stakla unutar okvira su okrugla. Cviker je položen u metalni etui srebrne boje, koji je s unutrašnje strane obložen tamnoplavom tkaninom, filcom. Na poklopcu s unutarne strane etuija otisnuto je i uokvireno zlatnim slovima ime optičara Schleiffeldera iz Beča, a povrh toga je tekst na njemačkom jeziku Lassen sie ihre Augen jedes Jahr untersuchen (Pregledavajte oči svake godine) (Sivec, 2008).

6 – SVJEDODŽBA OSPOSOBNICA

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je originalan dokument – Svjedodžba osposobnica, tiskani obrazac svjedodžbe Kraljevske preparandije za učitelje u Zagreb. Preparandija je stariji naziv za učiteljsku školu. Svjedodžba je tiskana na papiru dimenzija 60 x 48 cm, a Tiflološkom muzeju ju je darovala kći Vinka Beka, Marta Durst.

*Opis: Svjedodžba je izdana Vinku Beku u Zagrebu 8. kolovoza 1881. godine, nakon završenog trogodišnjeg tečaja na preparandiji i uspješno položenog učiteljskog ispita, čime je osposobljen za učitelja na općim pučkim školama (Ćosić, 2008).

*Tekst svjedodžbe uokviren je cvjetnim ornamentima. Gornji središnji dio krasi grb Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, a ispod njega tiskan je naslov velikim slovima SVJEDODŽBA

OSPOSOBNICA. Tekst svjedodžbe ispisan je rukopisom i svjedoči o uspješnom završetku školovanja. Svjedodžba je u nastavku potvrđena pečatom, potpisom ravnatelja preparandije i Vladina povjerenika kao predsjednika ispitnog povjerenstva.

7 – DEKRET

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je originalni dokument – Dekret.

Dekret je tiskani obrazac Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovje i nastavu, kojim se Vinka Beka imenuje pravim učiteljem na obospolnoj obcoj pučkoj školi u Bukevju (Čosić, 2007). Dimenzije dokumenta su 34 x 21 cm. Za fundus Tiflološkog muzeja dekret je darovala Emilija Terezija Bek 1993. godine.

*Opis: Dekret je djelomično tiskan, a tekst koji se odnosi na V. Beka upisivan je rukom. Zapisano je da se Vinku Beku propisuje plaća od četiri stotine forinta godišnje, da na raspolaganje dobiva stan, 14 hvati cijjepanih drva za sebe i školu, 12 forinti pisarničkog paušala, 45 forinti podslužničkog paušala, vrt, livadu, pašnjak i oranice. U dokumentu se potvrđuje da je Vinko Bek položio službenu prisegu propisanu naredbom, što potpisom potvrđuje Ivan Pintar, mjesni školski nadzornik u Bukevju (Čosić, 2008).

Dekret, Kralj.hrv.-slav.-dalm. Zemaljska vlada, 1882.

8 – PORTRET VINKA BEKA

Crno-bijela fotografija ispred vas je portret Vinka Beka, dimenzija 60 x 30 cm, koja je izrađena u foto studiju Tonka u Zagrebu oko 1925. godine. Fotografija je pohranjena u Zbirku fotografija Tifloškog muzeja.

*Opis: Na fotografiji Bek je prikazan s lijeve strane, u poluprofilu do prsa. Fotografija prikazuje Beka u kasnijoj životnoj dobi, oko 63 godine, kada je već izgubio većinu kose. Bek na fotografiji ima metalne naočale s okruglim staklima. Lice mu je posve izbrijano, osim prosijedih brkova iznad gornje usne. Odjeven je u klasično muško odijelo, bijelu košulju i kravatu s uzorkom pruga.

Vinko Bek rođen je 1862. u Podgajcima na Dravi, općina Donji Miholjac. Osnovnu školu polazio je u Cerniku, Osijeku i Pečuhu, a nižu realku u Osijeku. Godine 1878. upisao se na Kraljevsku preparandiju za učitelje u Zagrebu, koju je završio 1881. godine. Bio je učitelj pučke škole u Bukevju, a potom u Zagrebu do 1895., kada je postao učitelj i upravitelj Zavoda za odgoj slijepice djece. Uredivao je časopise *Slijepčev prijatelj* i *Prijatelj slijepih i gluhoonijemih*. Od 1899. do umirovljenja 1920. bio je ravnatelj Doma slijepih radnika (Ćosić, 2008). Umro je u Zagrebu 1935. g.

9 – NASLOVNICA ČASOPISA SLIJEPCHEV PRIJATELJ

Na izložbenom zidu ispred vas izložena je naslovnica časopisa *Slijepčev prijatelj*.

Časopis *Slijepčev prijatelj* tiskan je standardnim crnim tiskom, dimenzija 18 x 29 cm. Njegova kopija nalazi se u knjižnici Tifloškog muzeja, a original se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

*Opis: *Slijepčev prijatelj* prvi je hrvatski časopis tifloškog karaktera koji je počeo izlaziti u Zagrebu 1890. godine. Pokrenuo ga je Vinko Bek. U svojoj prvobitnoj koncepciji izlazio je do kraja 1892. i to četiri puta godišnje. Osnovna zadaća ovog časopisa bila je promicanje odgoja, obrazovanja i drugih interesa slijepih s krajnjim ciljem otvaranja primjerene ustanove za skrb slijepih osoba. Godine 1893. proširuje svoju tematiku i na probleme gluhoonijemih te mijenja naziv u *Prijatelj slijepih i gluhoonijemih* (Ćosić, 2008).

10 – NASLOVNICA ČASOPISA PRIJATELJ SLIJEPIH I GLUHONIJEPIH

Slijednik Slijepčevog prijatelja jest časopis Prijatelj slijepih i gluhonijemih. Na izložbenom zidu ispred vas izložena je njegova kopija. Dimenzije naslovnice su 18 x 29 cm. Urednik časopisa je Vinko Bek. Časopis je tiskan standardnim crnim tiskom. Original se čuva u knjižnici Tifloškog muzeja.

*Opis: Početkom 1893. časopis Slijepčev prijatelj proširuje okvire svojeg djelovanja te počinje promicati i interese gluhonijemih osoba. U skladu s proširenom tematikom časopis Slijepčev prijatelj mijenja naziv u Prijatelj slijepih i gluhonijemih. Časopis je u pravilu izlazio jedanput mjesečno, a od 1896. kao glasilo Društva sv. Vida za podupiranje slijepaca. Početkom 1894. osim problema slijepih i gluhonijemih osoba časopis počinje objavljivati prikaze o odgoju i obrazovanju djece s mentalnom retardacijom, teško odgojive djece i djece s govornim teškoćama. Zbog bolesti njegova urednika Vinka Beka, Prijatelj slijepih i gluhonijemih prestaje izlaziti 1898. godine. Najveći značaj ovog časopisa jest u tomu što je u njemu po prvi put kod nas izražena ideja o organiziranom školovanju djece s teškoćama u razvoju (Ćosić, 2008).

11 – POTVRDA K.K. BLINDEN-ERZIEHUNGS INSTITUTA U BEČU O POSJETU VINKA BEKA

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je original potvrde pisane rukom u deset redova. Dimenzije dokumenta su 34 x 21 cm, a Tifloškom muzeju darovala ga je Marta Durst rođ. Bek. Dokument je dio Zbirke arhivskog gradiva Tifloškog muzeja.

Potvrda je dokument o stručnoj posjeti Vinka Beka instituciji za slijepe u Beču tzv. Blinden-erziehungsinstituta, pisana na njemačkom jeziku.

*Opis: Vinko Bek otišao je u Beč kako bi proučio metode rada i organizacijsku strukturu tamošnjih zavoda i na temelju toga iskustva razradio osnovu za svoje daljnje djelovanje u Hrvatskoj koje je iznio u studiji Bečki zavodi za slijepce i naše potrebe (Ćosić, 2008).

12 – DOPIS VINKU BEKU

U nastavku je izložen Dopis Vinku Beku, original potvrde pisane rukom u šesnaest redova. Dimenzije dokumenta su 34 x 21 cm, a Tiflološkom muzeju ga je darovala Marta Durst rođ. Bek.

Dokument je rukopisni dopis kojim Kraljevska županijska oblast javlja Kraljevskoj kotarskoj oblasti u Velikoj Gorici da je Visoka kraljevska zemaljska vlada pozitivno riješila Bekovu molbu te da mu se dopušta otvaranje privatnog zavoda za uzgoj i obuku slijepaca na nastavnom jeziku hrvatskom ili srbskom.

*Opis: Budući da vlada ovom dozvolom nije preuzela na sebe nikakve financijske ni druge obveze, Bek se počinje baviti skupljanjem i izradom nastavnih sredstava potrebnih za obrazovanje slijepih. obraća se javnosti za sudjelovanje pri stvaranju zbirki općih nastavnih sredstava za slijepe. Istodobno uspostavlja i suradnju s pojedinim tiflopedagozima u Austriji. Nastavna sredstva i pomagala dobivena iz inozemstva podvrgava kritičkoj analizi, a na nekima ispravlja nedostatke, koristeći bolja vlastita rješenja. Usporedno s prikupljanjem nastavnih sredstava, Bek se zanima i za ostalu tiflološku građu želeći u budućem zavodu ustanoviti poseban muzealni odjel po uzoru na neke razvijenije zavode u Europi (Čosić, 2008).

13 – UREDOVNA SVJEDODŽBA VINKU BEKU DA SE POČEO BAVITI ODGOJEM I OBUKOM SLIJEPIH

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je original potvrde pisane rukom u deset redova. Dimenzije dokumenta su 34 x 21 cm, a Tiflološkom muzeju ga je darovala Marta Durst rođ. Bek.

*Opis: Dokument je rukopisna svjedodžba općine Orle kojom se potvrđuje da se Vinko Bek, učitelj u Bukevju, počeo baviti pitanjem odgoja i obuke slijepaca 1888. godine.

Navodi se da je nakon dozvole Visoke zemaljske vlade besplatno podučavao slijepca Hinka Slobodu te da je svoj rad u korist slijepih i na osnutku zavoda za slijepe nastavio i dalje neumorno obavljati. Svjedodžba je ovjerena pečatom i potpisom upravitelja općine (Čosić, 2008).

Zahvalnica Vinku Beku Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, tisak: Drag. Albrecht, 1891.

Dokument je tiskana zahvalnica Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva koja je dodijeljena Vinku Beku za zasluge oko organizacije Gospodarsko-šumarske jubilarne izložbe u Zagrebu 1891. godine.

Opis: Zahvalnica je bogato ukrašena alegorijskim prikazima. U gornjem središnjem dijelu nalazi se grb Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Potpisani su predsjednik i tajnik upravnog odbora Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva (Čosić, 2008).

*Izložba je prikazala strukturu gospodarske djelatnosti tadašnje Hrvatske. Uz potporu priredivačkog odbora Vinko Bek je u izložbu uključio tzv. sljepački odjel izloživši eksponate kojima su se

14 – FOTOGRAFIJA VINKA BEKA SA SVOJIM PRVIM SLIJEPIM UČENIKOM

Izložena je uvećana crno-bijela fotografija koja prikazuje Vinka Beka sa svojim prvim slijepim učenikom Hinkom Svobodom. Dimenzije fotografije su 34 x 21 cm.

*Opis: Bek stoji na desnoj strani fotografije, a dječak s lijeve strane fotografije sjedi s knjigom u ruci. Bek je na fotografiji u kasnim dvadesetim godinama. Dječak je u dobi od oko deset godina.

15 – ZAHVALNICA VINKU BEKU HRVATSKO-SLAVONSKOG GOSPODARSKOG DRUŠTVA ZAVODA

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je dokument dimenzija 65 x 49 cm.

slijepi služili ili koje su izrađivali. Bek je izložbom htio pokazati javnosti da slijepi mogu usvojiti razna znanja i vještine te kako postoji potreba za otvaranjem zavoda za slijepce gdje bi se školovali.

16 – UREDOVNA SVJEDODŽBA VINKU BEKU O RADU NA KAPTOLSKOJ ŠKOLI

Na izložbenom zidu ispred vas izložen je dokument Uredovna svjedodžba pisan krasopisom. Dokument potvrđuje da se Vinko Bek kao učitelj u Bukevju počeo baviti odgojem i obukom slijepaca 1888. godine. Dimenzije dokumenta su 30 x 21 cm, a Tiflološkom muzeju ga je darovala Emilija Terezija Bek, 1993. godine.

*Opis: Bek je 1892. godine uputio predstavku Zemaljskoj vladi u kojoj je izričito zatražio otvaranje zavoda za slijepce te je zatražio premještaj iz Bukevja u Zagreb. Zahtjevi iz predstave vezani za otvaranje zavoda tada mu nisu uvaženi, ali mu je dodijeljeno mjesto u Osnovnoj školi na Kaptolu u Zagrebu (Ćosić, 2008).

17 – OBAVIJEST VINKU BEKU O IMENOVANJU ZA UPRAVITELJA ZEMALJSKOG ZAVODA ZA SLIJEPE

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se dokument Obavijest Vinku Beku, koji je izdan u Zagrebu 24. kolovoza 1895. Dimenzije dokumenta su 34 x 21 cm, a Tiflološkom muzeju ga je darovala Emilija Terezija Bek 1993. godine.

*Opis: Obavijest Vinku Beku je poslala Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada, Odjel za bogoštovje i nastavu. Obavještava ga se da mu se povjerava upravljanje Zemaljskim zavodom za odgoj slijepce djece u Zagrebu. Time je Bek od 1. rujna 1895. postavljen za prvog upravitelja novoosnovanoga zavoda. Dokument je ovjeren pečatom Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade (Ćosić, 2008).

Cjelina: Svakodnevni život u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece

Cjelina je predstavljena uvećanim fotografijama koje dokumentiraju život i školovanje slijepe djece u prvoj školi za slijepe na našim prostorima i filmskom rekonstrukcijom jednog dana u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece. Fotografije su izložene u nizu, a u vodiču su obilježene sustavom tekućih brojeva. Fotografije nisu dostupne za dodir, ali možete poslušati njihov opis.

1 – ZGRADA ZEMALJSKOG ZAVODA ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE U ZAGREBU

Ispred vas na izložbenom zidu nalazi se uvećana fotografija Zgrade Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece u Zagrebu, dimenzija 90 x 65 cm. Fotografija je snimljena početkom 20. stoljeća, a izrađena je u fotografskoj radionici Mosinger i Breyer u Zagrebu. Fotografija je dio Zbirke fotografija Tiflološkog muzeja. Na kosini ispod slike dostupan je umanjeni reljefni prikaz zgrade dimenzija 30 x 21 cm koji možete upoznati dodirrom.

*Opis: Cijelom fotografijom dominira zgrada dvokatnica koja je snimljena sa sjeveroistočne strane, tako da je vidljiva njezina bočna strana na istoku i prednja strana koja je okrenuta na sjever.

Zgrada je snimljena u Ilici 83, gdje je bio smješten Zemaljski zavod za odgoj slijepe djece u Zagrebu. Iznad ulaznih vrata stoji natpis Zemaljski zavod za gluhoonijeme i slijepe.

*U jednom dijelu zgrade bio je smješten Zavod za gluhoonijeme, u drugom dijelu rodilište, a u prizemlju zgrade u samo osam prostorija nalazio se Zavod za odgoj slijepe djece. Zavod je otvoren 1. rujna 1895. godine. U početku je obuhvaćao po jednu spavaonicu za dječake i djevojčice, učionicu za drugi razred, sobu za ravnateljsku pisarnu u kojoj su smješteni knjižnica, muzej, zbirka učila, a ujedno je služila i kao zbornica, prostorija za igraonicu i radionicu, soba za stan učiteljice i dvije male sobice za čistionicu, a u slučaju potrebe jedna je služila za bolnicu i za sobicu u kojoj posjetitelji mogu razgovarati sa svojom djecom. U zavod su se primala fizički i psihički normalno razvijena slijepa i visoko slabovidna djeca oba spola od navršene 7. do 12. godine života. U počet-

ku su pedagoški kolegij zavoda činili Vinko Bek i učiteljica Flora Flögel. Zbog skućenog i neadekvatnog prostora u zavod se nije mogao smjestiti veći broj slijepe djece pa u početnom razdoblju razvitka zavoda broj djece nijedne godine nije bio veći od dvadesetšestoro (Vouk, 2008).

2 – TLOCRT ZEMALJSKOG ZAVODA ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

U nastavku na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija Tlocrta Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece u Zagrebu, dimenzija 90 x 65 cm. Na kosini ispod slike dostupan je umanjeni reljefni prikaz tlocrta s tekstom na Brailleovu tisku dimenzija 30 x 21 cm. Fotografija je snimljena krajem 19. stoljeća u Zagrebu. Fotografija je dio Zbirke fotografija Tiflološkog muzeja. Na kosini ispod slike dostupan je umanjeni reljefni prikaz zgrade s tekstom na Brailleovu tisku dimenzija 30 x 21 cm.

*Opis: Tlocrt prikazuje nacrt prizemlja lijevog krila zgrade. Prikazani su prostori s lijeva na desno: vrt, dvorište, četiri prostorije za upravitelja, hodnik, glavni ulaz, kuharičinu sobu i sobu za vratara. U bočnoj zgradi, na njezinoj desnoj strani, prikazani su prostori kuhinje, blagovaonice, sobe u kojoj je bila smještena zbirka učila, razreda, igraonice i spavaonice za djevojčice, a s lijeve strane hodnika su prostori za higijenu, spavaonica za dječake i pisarnica.

3 – IGRAONICA ZEMALJSKOG ZAVODA ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija Igraonice Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece u Zagrebu, dimenzija 90 x 65 cm. Fotografija je snimljena 1906. godine, a izrađena je u fotografskoj radionici Mosinger i Breyer u Zagrebu. Fotografija je dio Zbirke fotografija Tiflološkog muzeja.

*Opis: Fotografija prikazuje prostoriju u zavodu, igraonicu. Prostorija je velika, s visokim stropom, bijelih i golih zidova, tek je na sredini jednog zida obješeno raspelo. Na zidu s vaše lijeve strane vidljiv je prozor. U prostoriji se nalazi jedan veliki, masivni stol sa stolcima i jedan ormar u desnom uglu sobe. U prostoriji su dvije skupine djece. Prva skupina, njih četvero, sjedi za stolom i igraju se kockicama. Druga skupina, osmero dječaka i djevojčica, sudjeluje u nekoj igri. Dječaci

su odjeveni u tamne kratke kaputiće i hlače, a djevojčice u tamne haljinice do gležnja preko kojih nose pregače svijetle boje. Dječaci su kratko ošišani, gotovo izbrijanih glava, a djevojčice imaju kosu složenu u pundice.

4 – UMIVAONICA U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

U nastavku na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija Umivaonice u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepo djece u Zagrebu, dimenzija 65 x 45 cm. Fotografija je snimljena oko 1910. godine, a izrađena je u fotografskoj radionici Mosinger i Breyer u Zagrebu. Fotografija je dio Zbirke fotografija Tifloškog muzeja.

*Opis: Fotografija prikazuje prostoriju u zavodu, tzv. umivaonicu. Prostorija je uska i duga, bijelih, praznih zidova, s prozorom nasuprot ulaza. S lijeve strane fotografije nalazi se pet okruglih, bijelih umivaonika poredanih u nizu jedan pored drugoga. Iza svakog umivaonika smještena je mala slavina za dovod vode. S druge strane zida nalazi se drvena vješalica duga oko 2 metra, s kukicama na koje su obješeni veliki, bijeli ručnici. Očigledno je da je za svako dijete bio predviđen jedan ručnik kojim se u umivaonici moglo koristiti.

5 – SPAVAONICA U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Fotografija Spavaonice u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepo djece u Zagrebu snimljena je oko 1900. godine i izrađena u fotografskoj radionici Mosinger i Breyer u Zagrebu, a uvećana fotografija dimenzija 65 x 45 cm izložena je na izložbenom zidu ispred vas.

*Opis: Fotografija prikazuje spavaonicu za dječake. Spavaonica je velika pa u nju stane veći broj kreveta. Zidovi spavaonice bijeli su i prazni, a na čeonom zidu iznad kreveta nalazi se križ kao jedini ukras. Stropovi spavaonice su visoki. U spavaonici je vidljivo šest metalnih kreveta u nizu, uzglavljem poredanih uz zidove sobe. Na krevetu se nalazi bijela posteljina koja je uredno posložena. Kreveti su odvojeni noćnim ormarićima. Na lijevoj strani fotografije smještena je otvorena vješalica s obješenim kaputićima. U dnu sobe smješten je veliki, zatvoreni drveni ormar za odjeću.

Spavaonica u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece, Mosinger i Breyer, oko 1900.

6 – FILM JEDAN DAN U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Uputa za pregled filma:

Ako želite pogledati film s audio deskripcijom, zaustavite svoje kretanje ovdje. Okrenite se za pola kruga oko vlastite osi u desno i nastavite kratko naprijed. Pred vama je prostor za projekciju filma. Podna traka dovest će vas do mjesta gdje možete sjesti. Projekcija filma automatski će se pokrenuti sama. Po završetku filma krenite lijevo. Podna traka usmjerit će vaše kretanje dalje.

Opis: Film u trajanju od 12 minuta pokazuje jedan dan u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece u Zagrebu na kraju 19. stoljeća. Rekonstrukcijom života i rada polaznika zavoda oživljeno je ozračje vremena u začecima institucionalne brige za djecu oštećena vida u Hrvatskoj.

7 – NASTAVA ČITANJA U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija školske učionice s učenicima i učiteljem. Dimenzija fotografije je 65 x 45 cm. Originalna fotografija je snimljena oko 1920. godine u Zagrebu, a danas je dio Zbirke fotografija Tiflološkog muzeja.

*Opis: U učionici je smješteno pet redova školskih klupa s po dvoje učenika u dobi od oko deset godina. Na dnu fotografije stoji učitelj naslonjen na zid. Učitelj je muškarac mlađe dobi, nosi crno odijelo s bijelom košuljom i kravatom. Svaki učenik ima otvorenu knjigu i prstima očitava tekst.

8 – NASTAVA U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Fotografija nastave u Zemaljskom zavodu snimljena je oko 1920. godine. Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija dimenzija 65 x 45 cm, koja prikazuje dio školske učionice Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece, s učenicama i učiteljicom.

*Opis: U učionici je smješteno pet redova školskih klupa s po dvoje učenika dječaka i djevojčica u dobi od oko 12 godina. Iza drugog reda stoji učiteljica, mlada žena blagog osmjeha, kratke svijetle, lagano valovite kose začešljane unatrag. Odjevena je svijetlu majicu dugih rukava i suknju. Ispred svakog djeteta na klupi je pločica veličine cca 20 x 30 cm na kojoj se nalaze reljefni oblici koje djeca dodiruju prstima.

9 – DJEVOJČICE NA SATU GIMNASTIKE U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija koja prikazuje učenice Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece na satu gimnastike. Originalna fotografija snimljena je oko 1920. godine u Zagrebu. Dio je Zbirke fotografija Tiflološkog muzeja.

*Opis: Fotografija prikazuje osam djevojčica u dobi od oko 12 godina koje stoje na travi u dvorištu i vježbaju. Odjevene su u košulje svijetle boje i tamne suknje dužine do koljena. Na nogama nose svijetle čarape i visoke kožnate cipele.

10 – DJEČACI NA SATU GIMNASTIKE U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

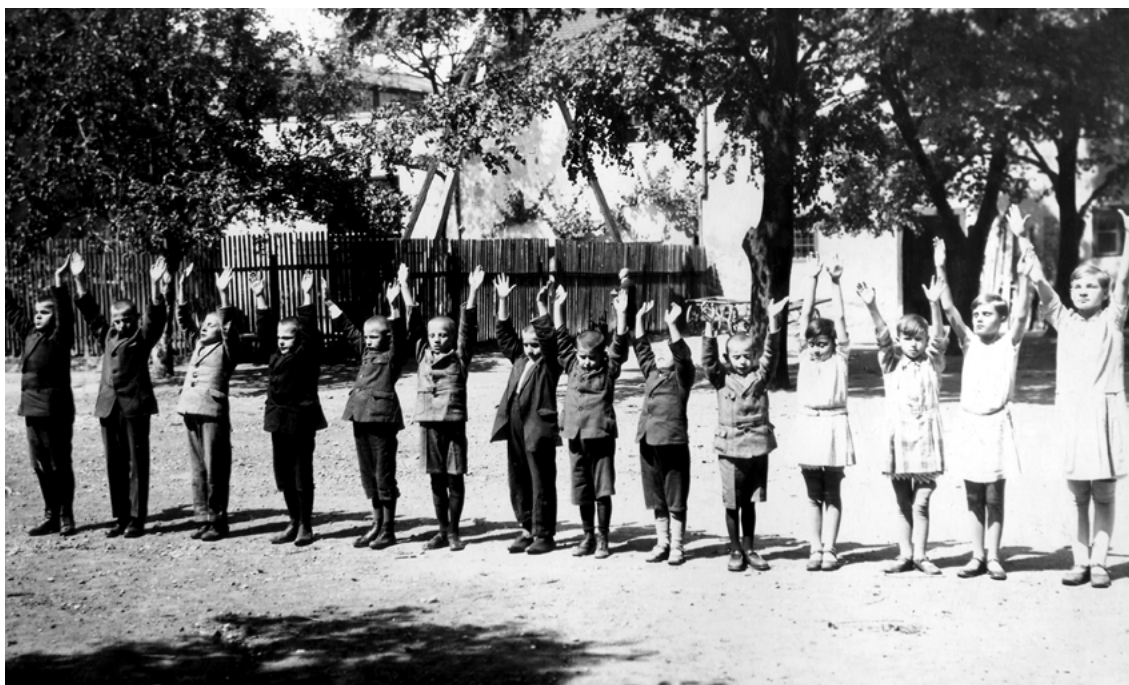
Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija dimenzija 65 x 45 cm, koja prikazuje učenike Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece na satu gimnastike. Originalna fotografija snimljena je oko 1920. godine u Zagrebu, a danas je dio Zbirke fotografija Tifološkog muzeja.

*Opis: Fotografija prikazuje devet dječaka u dobi od desetak godina koji vježbaju u dvorištu zavoda i učitelja koji je s njima. Dječaci su poredani u cik-cak formi kako pri vježbanju ne bi smetali jedan drugome. Izvode vježbu na način da im je jedna noga u iskoraku, a obje su ruke podignute visoko iznad glave.

11 – NA ZAJEDNIČKOM SATU GIMNASTIKE U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Uvećana fotografija dimenzija 65 x 45 cm u nastavku prikazuje učenike Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece na satu gimnastike. Fotografija je snimljena oko 1920. godine u Zagrebu. Dio je Zbirke fotografija Tifološkog muzeja.

Na zajedničkom satu gimnastike u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece, nep. autor, oko 1920.

*Opis: Fotografija prikazuje trinaestero učenika, devet dječaka i četiri djevojčice u dobi od desetak godina koji vježbaju u dvorištu zavoda. Fotografija je snimljena u ljetnom, sunčanom vremenu pa drveće s puno lišća baca sjenu na dvorište. Djeca su poredana u vrstu, jedno pored drugoga. Dječaci su odjeveni u kratke ili tričetvrt hlačice i kaputiće, a djevojčice nose lagane ljetne haljinice, golih su nogu i nose ljetne cipelice. Svi izvode vježbu na način da su im noge spojene, a obje ruke podignute visoko iznad glave. Četvrti dječak s lijeve strane jest Franjo Tonković, budući učitelj u školi za slijepe, a kasnije i profesor na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu.

12 – SAT PRIRODOPISA U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se uvećana fotografija koja prikazuje učenike Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece na satu prirodnopisa. Dimenzija fotografije je 65 x 45 cm. Fotografija je snimljena oko 1920. godine u Zagrebu. Dio je Zbirke fotografija Tifloškog muzeja.

*Opis: Fotografija je snimljena u učionici u kojoj se desetero djece u dobi od oko 13 godina dodirno upoznaje s prepariranim pticama. Među njima stoji učitelj Vinko Bek i nadgleda ih.

13 – TAMBURAŠKI ZBOR U ZEMALJSKOM ZAVODU ZA ODGOJ SLIJEPE DJECE

Uvećana fotografija tamburaškog zbora učenika Zemaljskog zavoda za odgoj slijepe djece izložena je na zidu ispred vas. Dimenzija fotografije je 65 x 45 cm. Fotografija je snimljena oko 1920. godine u Zagrebu. Dio je Zbirke fotografija Tifloškog muzeja.

Opis: Fotografija je snimljena u učionici, a prikazuje tamburaški zbor od 11 dječaka i djevojčica. Četvrti dječak s lijeva koji sjedi jest Franjo Tonković.

Cjelina: Razvoj pisma za slijepe

Cjelina prati razvoj pisma za slijepe, od usmene predaje do Brailleova pisma.

Govor i usmena predaja slijepim su osobama oduvijek bili glavni izvor informacija. Kroz povijest je bilo raznih pokušaja stvaranja pisama za slijepe, ali nijedan se nije uspio zadržati i zaživjeti jer nije bilo škola gdje bi se pismo učilo i usavršavalo. U ovoj cjelini predstavljena su neka značajnija pisma za slijepe koja su se tijekom vremena razvila i koristila, kao i pomagala za pisanje i čitanje koje su slijepe osobe rabile.

Predmeti su izloženi u nizu, a u vodiču su obilježeni sustavom tekućih brojeva.

1 – SLIJEPAC I VILA

Na izložbenom zidu ispred vas izložena je originalna slika uokvirena masivnim, zlatnim okvirom, ukrašenim reljefnim prikazom cvijeća i lišća.

Sliku *Slijepac i vila* naslikao je Vjekoslav Karas u Rimu oko 1850. godine.

Vjekoslav Karas najznačajniji je predstavnik hrvatskog slikarstva 19. stoljeća. Rođeni Karlovčanin slikarstvo je studirao u Firenci i Rimu. Karas je slikao ulja na platnu, akvarele, crteže, a djela mu nose značajke baroka, neoklasicizma, romantizma. Nazvan je „prvim ilirskim slikarom”. Radio je portrete, likove i žanrovske prizore iz pučkog života i pejzaže. U vrijeme njegova boravka u Italiji nastala je slika *Slijepac i vila*, kao iskaz domoljubnog osjećaja.

Motiv ove slike bio je nadasve popularan te je nakon okončanja ilirskog pokreta u Hrvatskoj nastalo mnogo njezinih varijanti pa je čak i prvi svečani zastor HNK-a u Zagrebu oslikan istom kompozicijom (Bosnar Salihagić, 2007).

Slika je rađena tehnikom ulja na platnu, a njezine su dimenzije 86 x 73 cm. Tiflološkom muzeju ju je poklonila Marta Durst, kći Vinka Beka 1963. godine pa je danas dio Zbirke likovnih radova Tiflološkog muzeja.

Opis: Slika Slijepac i vila prikazuje tri lika u prvom planu: djeda, slijepog starca s guslama, unuka koji ga pozorno sluša i vilu koja lebdi u zraku. Nalaze se na proplanku ispred guste i tamne šume, dok se slijeva otvara pogled na osunčani krajolik s udaljenim srednjovjekovnim dvorcem. Karas je slikom prikazao vilu kao neku vrstu muze koja nadahnjuje starca, guslara, junačkim narodnim pjesmama, a sve to sluša unuk koji će predaju prenijeti dalje.

Slika je smještena na početku cjeline Razvoj pisma za slijepce i oslikava stav društva prema slijepima, prema kojem im pismo nije potrebno jer sva znanja mogu usvojiti govornim putem, u ovom slučaju pripovijedanjem uz guslarenje.

Slijedi opis likova:

Na desnoj, donjoj strani slike prikazan je slijepac, odnosno starac kako sjedi na panju i drži gusle. Odjeven je u tradicionalnu odjeću, bijelu široku košulju širokih rukava, stegnutu u struku šarenim pojasom. Preko košulje nosi otkopčani crveni prsluk. Hlače su plave, širokih nogavica koje su na kraju umetnute u tradicionalne grubo pletene šarene čarape. Na nogama ima crvene cipele. Starac preko leđa nosi dug crveni plašt koji u naborima pada do poda i preko panja na kojem starac sjedi.

Unuk je dječak u dobi od oko 12 godina. Sjedi pokraj djeda s njegove lijeve strane i pažljivo sluša djeda.

Odjeven je u tradicionalnu odjeću.

Vila je djevojka duge plave kose, koja lebdi u zraku lijevo od starca i dječaka. Odjevena je u bijelu široku haljinu dugačku do poda, stegnutu u struku crvenim pojasom. Preko haljine nosi crveni plašt. Ispod haljine i plašta vide se bosa stopala.

Slijedi opis krajolika u drugom planu.

U gornjem lijevom uglu slike prikaz je srednjovjekovnog dvorca u daljini, smještenog na kamenoj hridi, na obali jezera. S druge, desne strane slike u drugom planu iza vile nalazi se gusta, crna šuma.

Slijepac i vila, Vjekoslav Karas, oko 1850.

*Opis: Osnova kompozicije ostvarena je prema uzoru na majstore rane renesanse. Odnos između tri spomenuta lika jest znakovit. Djed koji je, kako tradicija zahtijeva, slijepi starac s guzlama, unuk koji ga pozorno sluša zamišljena pogleda i vila koja lebdi u zraku. Reljefnost modelacije naglašena je naročito bogatom draperijom i pratećom igrom svjetla i sjene, a popraćena je i kolorističkim rješenjem likova: oni su istaknuti kromatskom crvenom i akromatskom bijelom bojom (Bosnar Salihagić, 2008).

2 – REKONSTRUKCIJA SUSTAVA QUIPU

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se rekonstrukcija quipua, brojčanog sustava koji su koristile Inke u 16. stoljeću. Quipu su čvorovi na užadi koji su prikaz zapisanog broja. Da bi se neki broj

zapisao, odvojenim čvorom zapisujemo tisućice, stotice, desetice i jedinice, na način da se oko glavnog užeta konstruira čvor tako da se uže omota oko osovine užeta onoliko puta koliko želimo prikazati, npr. 2 stotice – dva okretaja, 3 desetice – tri okretaja i slično.

Quipu je bio inspiracija stvarateljima čvorastog pisma.

3 – PISMO NA VRPCI

Na izložbenom zidu ispred vas nalazi se predmet Pismo na vrpici koje je pričvršćeno na pravokutnoj lesonitnoj ploči dimenzija 44 x 39 cm. Predmet je za muzej otkupljen od V. Rogića 1958. i danas je dio Zbirke predmeta specijalne edukacije i rehabilitacije Tifloškog muzeja.

Na izložbenom stolu ispred vas nalazi se replika Pisma na vrpici dostupna za dodir, koja je izrađena prema originalu u Hrvatskom restauratorskom zavodu 2007. godine.

Opis: Na ploči, u obliku latiničnog slova S, polegnut je konopac vezan u 27 čvorova u nizu, koji predstavljaju englesku abecedu pisma na vrpici ili čvorastog pisma. Svako slovo označeno je drugačijim čvorom. Abeceda ovog čvorastog pisma dobivena je pomoću vezivanja čvorova na vrpici koji se vežu tako da s obzirom na oblik, veličinu i položaj mogu označiti pojedine elemente govora, tj. glasove (Sivec, 2008).

4 – POČETNICA

Ispred vas, zaštićena staklom, nalazi se početnica pisana tzv. reljefnim pismom. Početnica je tiskana u Beču 1848. godine u tiskari Schulbucher-Berschleiss-Administration koja je izrađivala školske knjige. Dimenzije ove knjige su 25,5 x 21 cm. Tifloškom muzeju darovao ju je Ivan Špehar 1965. godine. Na stolu ispred originala nalazi se pločica dimenzija 30 x 5 cm, na kojoj je reljefnim pismom napisano „Tifloški muzej“, što možete očitati dodiranjem.

Opis: Početnica je udžbenik za slijepu djecu za svladavanje reljefnih znakova latiničnih slova. Pisana je tzv. reljefnim linijskim pismom, njemačkim jezikom, te obrađuje slova, brojeve i interpunkciju. Knjiga je tvrdo ukoričena i sadrži 24 stranice (Sivec, 2008).

5 – PLOČA ZA POČETNU OBUKU

Uz početnicu je izložen predmet pod nazivom Ploča za početnu obuku. Radi se o dijelu tiskarskog stroja kojim su se tiskale knjige na reljefnom linijskom pismu. Dimenzije ovog predmeta su 32 x 34 cm. Predmet s početka 20. stoljeća dar je Zavoda za slijepe u Radničkoj cesti u Zagrebu, a u fundus Tifloškog muzeja ulazi 1953. godine te je dio Zbirke predmeta specijalne edukacije i rehabilitacije.

Opis: S obzirom na to da o ovom predmetu postoji vrlo malo podataka, on je još uvijek predmet istraživanja. Pretpostavlja se da je samo dio tiskarske naprave kakve su korištene za reljefni tisak s kraja 19. stoljeća. Na vlažan papir bi se pod prešom utiskivala reljefna slova. Kada bi se papir osušio, utisnuta slova bi se s druge strane zadržala kao reljef koji se čitao prstima (Sivec, 2008).

Pisači stroj Stainsby, D. Šiftar, 2008.

6 – MOONOV ČASOPIS

U nastavku, ispod zaštitnog stakla ispred vas, nalazi se Moonov časopis dimenzija 28 x 35 cm. Sadrži 11 stranica. Tiskan je Moonovim pismom u Nacionalnom institutu za slijepe u Londonu 1950. godine. Tifloškom muzeju ga je 1954. godine darovao Zavod za odgoj slijepe djece u Zagrebu. Moonov časopis dio je Zbirke tiskovina pisanih reljefnim pismima.

Na stolu ispred originala nalazi se pločica dimenzija 30 x 5 cm, na kojoj je Moonovim pismom napisano „Tifloški muzej”, što možete očitati dodirrom.

Opis: Moonovo pismo je osmislio slijepi William Moon u Velikoj Britaniji sredinom 19. stoljeća, a za oblikovanje je korišteno šest pojednostavljenih oblika latiničnih slova (Sivec, 2008).

7 – POČETNICA

Ispod zaštitnog stakla ispred vas izložena je knjiga Početnica iz 1896. godine, autora Vinka Beka, dimenzija 23 x 22,8 cm. Sadrži 21 list. Tiskana je jednostrano iglopisom ili Kleinovim tiskom Početnicu je 1954. godine Tiflološkom muzeju darovao Zavod za odgoj slijepce djece u Zagrebu.

Na stolu ispred originala nalazi se pločica dimenzija 30 x 5 cm, na kojoj je Kleinovim pismom upisano „Tiflološki muzej“, što možete očitati dodirrom.

Opis: Igljučasto pismo je osmislio Johann Wilhelm Klein, osnivač prve škole za slijepce u Beču, koji je 1809. godine predstavio iglčasto pismo ili, kako je kasnije nazvano po njemu, Kleinovo pismo. Osnovu pisma čine latinična reljefna slova koja su se oblikovala pomoću malih iglica poredanih tako da daju potpunu sliku pojedinog slova. Taktilno čitanje tog pisma zahtijevalo je mnogo vremena, a veliki je nedostatak taj što ga nisu mogli sami pisati (Sivec, 2008).

8 – KLEINOV APARAT

Uz početnicu je izložen Kleinov aparat, sprava za pisanje iglčastog ili Kleinovog pisma. Nalazi se ispod zaštitnog stakla. Aparat dimenzija 23 x 30 x 6 cm izrađen je od drva, a slova od metala. Izrađen je u Beču krajem 19. stoljeća. Tiflološkom muzeju ga je 1953. darovao Dom slijepih u Radničkoj cesti iz Zagreba

Opis: Kleinov aparat sastoji se od dvije drvene plohe koje pri zatvaranju formiraju kutiju. Lijevo se nalazi glavni okvir s perforiranim mjedenim vodilicama na dužim stranicama te podloga od filca na koju se stavlja papir za pisanje. Desnu stranu čini drvena rešetka u koju su položena slova koja su izrađena kao olovne pravokutne prizme, obilježene reljefnim slovima i iglčastim završecima. Slaganjem prizmi u pomični okvir i pritiskom dobiva se tekst s druge strane papira pisan velikim latiničnim slovima, koji je vidljiv ali i čitljiv dodirrom (Sivec, 2008).

9 – O BRAILLEOVU PISMU

Nakon mnogih pokušaja stvaranja pisma za slijepe, tridesetih godina 19. stoljeća slijepi Louis Braille osmislio je sustav pisanja i čitanja za slijepe, poznat kod nas pod nazivom brajica. Njezina praktičnost, logičnost i univerzalna primjenjivost omogućila je općeprihvaćenost tako da je danas brajica standardno pismo za slijepe u cijelom svijetu. Brailleovo pismo (brajica) reljefno je točkasto pismo za slijepe. Za tvorbu znakova koristi se šest točkica (tzv. šestotočka), smještenih u 2 stupca po 3 točkice od kojih se različitim kombiniranjem mogu dobiti 63 znaka. Od jedne ili kombinacijom dviju ili više šestotočki dobivamo određeno slovo, matematički znak, notni znak ili znakove interpunkcije.

Na stolu ispred vas nalazi se reljefna knjiga koja reljefnim crtežima i brajevim pismom priča priču o tome kako je tekao put stvaranja Brailleova pisma. Prolistajte i prstima pročitajte o jednom od najvećih otkrića 19. stoljeća, Brailleovu pismu.

Usporedno s razvojem pisma razvijala su se i pomagala za pisanje i čitanje Brailleova pisma.

U nastavku su izloženi neki od prvih alata za pisanje brajice.

10 – TABLA ZA PISANJE

Ispred vas, zaštićen staklom, nalazi se predmet Tabla za pisanje, odnosno pomagalo za pisanje brajicom. Izrađena je od metala i drva. Tabla dimenzija 18,5 x 27 cm napravljena je u Njemačkoj 1889., a Vinku Beku ju je darovao W. Mecker, ravnatelj sljepačkog zavoda u Dürnu u Njemačkoj. Pronađena je u Domu slijepih u Radničkoj cesti u Zagrebu koji ju je 1953. darovao Tiflološkom muzeju.

Opis: Tabla za pisanje pripada tzv. žljebastim tablicama. Sastoji se od 3 dijela: aluminijske žljebaste ploče, drvenog okvira pričvršćenog za ploču koji pridržava papir za pisanje i istodobno ga fiksira. Na okvir se umeće dvoredni okvir s pravokutnim otvorima koji su mjesta za utiskivanje brajevih slova. Otvor je dovoljan za jedan znak od tri točke u visinu i dvije točke u širinu. Slova se utiskuju šilom. Na tabli je moguće ispisati 24 reda.

Prve korištene tablice za pisanje brajeva pisma bile su žljebaste. U početku su se izrađivale od drveta, a kasnije od metala. Pisalo se šilom, zrcalno. Bilo je potrebno mnogo vještine da bi se reljefne točke utisnule na točno određeno mjesto kako zahtijeva slovo (Sivec, 2008).

11 – DVOSTRANA PRAŠKA TABLICA

Napredak u tehnici pisanja dogodio se krajem 19. stoljeća kada je u Pragu izrađena tzv. praška tablica. Ispred vas, zaštićena staklom, nalazi se dvostrana praška tablica, pomagalo za pisanje brajeva pisma. Izrađena je od metala, cinka, a njezine dimenzije su 23 x 28 cm. Zavod za odgoj slijepe djece u Zagrebu darovao ju je 1953. godine Tiflološkom muzeju.

Opis: Praška tablica sastoji se od dva preklopna dijela koja se otvaraju poput knjige, a između se stavlja papir za pisanje. S vanjske strane zatvorene tablice nalaze se pravokutni otvori, veličine šestotočke, u koje se utiskuju brajeva slova. Slova se utiskuju zrcalno. S donje strane tablice nalaze se polukuglasta udubljenja u koja se šilom utiskuju točkice brajevih slova.

Tablica je konstruirana tako da je omogućavala obostrano i međuredno pisanje i lakše čitanje.

Praška tablica omogućuje bolji, „čitljiviji“ i uredniji reljefni otisak slova (Sivec, 2008).

12 – ŠILO

Uz prašku tablicu izloženo je šilo, pomagalo za pisanje Brailleova pisma. Šilo dužine 6 cm izrađeno je u Londonu sredinom 20. st.

Opis: Šilo se sastoji od drvenog i metalnog dijela. Drveni dio ima oblik gljive koji se drži u ruci poput olovke. Na kraju drvenog dijela iz njega izlazi deblja igla dužine 2 cm kojom se utiskuju točke, slova u papir. Šilo služi za utiskivanje reljefnih točaka u pisaću tablicu.

13 – SLOVARICA

U nastavku ispod zaštitnog stakla izložena je slovarica, pomagalo u nastavi početnog čitanja brajicom, koja je nastala krajem 19. st. Njene dimenzije su 35 x 23 x 2 cm, a Tiflološkom muzeju ju je 1958. darovao Zavod „Veljko Ramadanić“ iz Zemuna u Srbiji. Slovarica se koristila u nastavi čitanja od sredine 19. stoljeća u bečkom Zavodu za odgoj i obrazovanje slijepe djece.

Slovarica, D. Šiftar, 2008.

Opis: Sastoji se od drvene ploče koja je razdijeljena u tri reda. Sastavni dio slovarice jesu pločice na kojima se nalaze pojedinačna slova brajice u reljefu, koja se umeću u utore redova. Upotrebom slovarice učenici su stjecali prva znanja o izgledu pojedinog naučenog slova. Na uvećanim Brailleovim slovima vježbali bi sposobnost dodirivanja prstima, prepoznavanja i povezivanja slova u riječi, sve do slaganja jednostavnih rečenica (Sivec, 2008).

14 – O PISAĆIM STROJEVIMA ZA PISANJE BRAILLEOVA PISMA

Prve mehaničke naprave za pisanje Brailleova pisma pojavile su se krajem 19. stoljeća. Od tada su se neprestano usavršavale. Izložena su tri različita mehanička stroja iz fundusa Tiflološkog muzeja te brajev redak, elektroničko pomagalo za čitanje brajeva pisma.

15 – PISAĆI STROJ STAINSBY

U nastavku, ispod zaštitnog stakla ispred vas, nalazi se pisajući stroj Stainsby, jedno od prvih mehaničkih pomagala za pisanje Brailleova pisma. Nastao je oko 1910. godine u radionici Stainsby & Wayne. Dimenzije stroja su 37 x 30 x 11,5 cm. Tiflološki muzej ga je 1957. za svoju zbirku otkupio od Luje Lovrića.

Pisaći stroj Picht, D. Šiftar, 2008.

Opis: Stroj se sastoji od drvene podloge na koju se učvršćuje mehanizam kojim se pišu Brailleova slova. Mehanizam ima po 3 tipke s lijeve i desne strane i jednu za pomicanje mjesta za sljedeće slovo. Za prelazak u novi red potrebno je mehanizam premjestiti u sljedeće utore na pisaćoj podlozi. Strojem se piše zrcalno, a čita se okretanjem lista papira u negativu (Sivec, 2008).

16 – PISAĆI STROJ PICTH

Ispod zaštitnog stakla nalazi se i pisaći stroj Picht, koji je konstruirao Oscar Picht u Berlinu 1907. g. Dimenzije stroja su 31 x 12 x 7 cm. Za svoju zbirku Tiflološki muzeja ga je otkupio od Musara Ćirila, 1956. godine.

Opis: Pisaći stroj Picht sastoji se od drvene podloge na kojoj je položen mehanizam koji se sastoji od zupčanika, valjka za papir i spojeva među njima. S prednje strane mehanizma nalazi se Brailleova abeceda izrađena u reljefu. Pisaći stroj radi tako da slijepa osoba desnom rukom odabire reljefno Brailleovo slovo, a lijevom rukom pokreće polugu stroja koja otisne crno slovo na papiru (Sivec, 2008).

17 – FONDACIJSKI PISAĆI STROJ

Treći pisaći stroj ispod zaštitnog stakla ispred vas jest fondacijski pisaći stroj, pomagalo za pisanje Brailleova pisma. Proizvodila ga je kompanija L.C. Smith & Corona iz SAD, u razdoblju između 1933. i 1947. Dimenzije stroja su 25,5 x 24 x 16 cm, a muzej ga je za svoju zbirku otkupio od Centra za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek” 1985.

Opis: Pisaći stroj ima standardiziranu tastaturu sa šest bakelitnih tipki i mehanizam s valjkom za papir. Po načinu pisanja sličan je Perkinsovu pisaćem stroju (Sivec, 2008).

Cjelina: Ukorak s vremenom

Osim Brailleovih tablica i Brailleovih pisaćih strojeva, slijepe osobe danas koriste i elektroničke uređaje s programskim rješenjima za čitanje i pisanje Brailleova pisma. U ovoj cjelini izložen je Brailleov redak, s dodatnim softverskim programima, koji je dostupan za korištenje.

1 – BRAILLEOV REDAK

Na stolu ispred vas nalazi se Brailleov redak, elektronski taktilni uređaj, koji zahvaljujući softverskom programu, čitaču ekrana, standardizirani, crni tekst vidljiv na ekranu na Brailleovu retku pretvara u Brailleove znakove. Dimenzije Brailleova retka su 31 x 32 x 3 cm. Proizveden je u Njemačkoj početkom 21. stoljeća.

Opis: Brailleov redak pravokutnog je oblika. Uz donji rub na gornjem dijelu same naprave, tj. retka, jedno pored drugoga nalaze slova mjesta (ćelije), kojih ovisno o modelu ima od 18 do 80. Za razliku od standardnog šesttočkastog pisma, na Brailleovu retku uvijek se prikazuje osamtočkasto pismo, što je posebnost računalne tehnologije. Kombinacijom točkica može se oblikovati 255 pisanih znakova i jedan nepisani znak (razmak). Slova se oblikuju pomoću iglica koje su izrađene od metala, kristala ili plastike. Kretanje iglica gore i dolje na njegovoj ravnoj površini oblikuje Brailleov tekst ispisan u jednom retku koji se čita dodirnom u smjeru slijeva nadesno (Šoda, 2008).

Uz Brailleov redak izložene su još neke komponente koje omogućuju potpunije korištenje računalne tehnologije osobama oštećena vida.

2 – JAWS FOR WINDOWS – ČITAČ EKRANA

Uz Brailleov redak u operativni je sustav računala instaliran program Čitač ekrana. On omogućuje osobama oštećena vida čitanje teksta koji se nalazi na ekranu. Čitač ekrana pretvara sve naredbe i vizualne elemente pomoću Brailleova retka u Brailleovo pismo ili pomoću sintetizatora govora u govor (Šoda, 2008).

3 – ANREADER – GOVORNA JEDINICA ILI SINTETIZATOR GOVORA

Govorna jedinica proizvedena je u Novom Sadu 2006. godine. Da bi proizveo ljudski glas, sintetizator anReader koristi zvučnu karticu (Šoda, 2008).

4 – ABBYY FINEREADER OCR 8.0 ABBYY

Abbyy Finereader softverski je program za optičko prepoznavanje znakova ili pretvaranje slike u tekst. Kada se skenirani sadržaj unese u računalo, slijepi korisnik ne može ga pročitati budući da je sadržaj prezentiran u formi slike. Takvu sliku potrebno je pretvoriti u tekst pomoću programa poput Abbyy Finereadera koji slijepi korisnici uz pomoć čitača ekrana, sintetizatora govora i Brailleova retka mogu pročitati. Ovaj program napravljen je u Ukrajini 2005. godine (Šoda, 2008).

5 – SKENER CANON

Nakon što u standardnoj proceduri korisnik skenira tekst, takav zapis sprema se na računalo u digitalnom obliku. Na taj način moguće je pohraniti knjige, slike, časopise i ostale pisane materijale. Informacije pohranjene pomoću skenera, uz program za prepoznavanje teksta, čitača ekrana, govorne jedinice i Brailleova retka, omogućuju slijepoj osobi korištenje tiskanog materijala (Šoda, 2008).

6 – MOBITEL BLINDSHELL CLASSIC 2

Mobitel BlindShell Classic 2 je pametni telefon namijenjen slijepim osobama. Ima taktilnu tipkovnicu, glasovnu kontrolu i glasni zvučnik. Sadrži katalog s aplikacijama, internetski preglednik i pomoćne alate poput senzora za boju te NFC označivača predmeta.

7 – PREPOZNAVAČ BOJA

Prepoznavać boja je uređaj koji otkriva boje. Sadrži skener za očitavanje i govornu jedinicu za izgovor boje.

8 – EDUKATIVNI FILM UKORAK S VREMENOM...

U kratkom filmu opisani su svi predmeti iz ove cjeline. Film nema audio deskripciju. Za preslušavanje filma potrebno je pojačati zvuk na daljinskom upravljaču.

Cjelina: Likovni radovi slijepih autora

U ovoj cjelini izloženi su likovni radovi slijepih kipara, amatera, Remzije Đumišića, Sanje Fališevac i Ivana Ferlana.

Kako bismo muzejskoj publici približili kontekst nastanka skulptura i upoznali je s autorima, uz radove svakog od njih prikazuju se kratki dokumentarni filmovi s audio deskripcijom (Šiftar, 2008).

1 – REMZIJA ĐUMIŠIĆ

Na stolu ispred vas ispod zaštitnog stakla nalaze se originali četiriju skulptura: Starica, Radnik s tačkama, Maska I i Maska II te Rahat efendija, koje je izradio slijepi kipar Remzija Đumišić. Za dvije skulpture, Maska I i Maska II, izrađene su replike koje su dostupne dodiru. S prednje strane

stola, s lijeva nadesno nalazi se redom: biografija autora na engleskom jeziku, potom replika skulptura Maska I i Maska II te životopis autora na hrvatskom jeziku i brajici. Iznad stola nalazi se ekran na kojem se prikazuje kratki dokumentarni film s audio deskripcijom, Remzija Đumišić, samouki slijepi kipar.

O autoru:

Remzija Đumišić samouki je kipar rođen u Banja Luci 1922. U dobi od 26 godina počinje gubiti vid. Za vrijeme rehabilitacije u Osijeku uči osnove keramike i ručni rad. Tamo je održao svoju prvu izložbu skulptura, iako se nikada ranije nije bavio kiparstvom. Posljednje razdoblje života proveo je u Zagrebu, radeći keramiku i skulpturu malih dimenzija. Održao je dvije samostalne izložbe u TM i sudjelovao je na nekoliko zajedničkih izložbi s Grupom 69. Najčešće su mu teme bile portreti i ljudske figure (Šiftar, 2008).

Opis skulptura dostupnih za dodir:

Skulptura **Maska I** izrađena je od patinirane terakote. Izrađena je u Zagrebu u drugoj polovici 20. st. Dužine je 27 cm, širine 17 cm, a visine 10 cm. Otkupljena je od autora te je dio Zbirke likovnih radova Tifološkog muzeja.

Maska I prikaz je pomalo izobličenog ljudskog lica. Ispod visokog čela i naglašenih obrva nalaze se dva uska otvora za oči. Lice je koščato s izraženim jabučicama na obrazima, a nos plosnat s velikim nosnicama. Usta su otvorena, a na gornjem dijelu ispod usnice se nazire jedan polomljeni zub. Maska odaje tužan izraz lica.

Reljefi s izložbe Uoči umjetnost, R. Vukić, 2016.

Skulptura **Maska II** nasmijana je maska. Ispod visokog čela i naglašenih obrva nalaze se uski otvori za oči. Nos u nastavku je prčast. Ispod njega se nalazi otvor za usta koja su razvučena u osmijeh. Ispod gornje usnice naziru se dva razmaknuta zuba, a iza donje usnice se nalazi jedan zub.

Obje maske, jedna tužna i druga vesela, predviđene su da budu u paru i prikazuju dualizam koji se još od antičkih vremena povezuje sa simbolom kazališta. Međutim, zbog svojeg grotesknog izgleda bliže su ljudskoj podsvijesti nego teatru (Šiftar, 2008).

Ispod zaštitnog stakla nalaze se još tri skulpture koje nisu dostupne za dodir.

Skulptura **Starica** izrađena je od patiniranog gipsa. Prikazuje pogrbljenu staricu s maramom na glavi, koja u lijevoj ruci nosi mali zavežljaj, a desnom se oslanja o štap. Tijelo joj je povijeno, a njen položaj sugerira umorno i sporo kretanje (Šiftar, 2008).

Radnik s tačkama, D. Šiftar, 2008.

Skulptura **Radnik s tačkama** izrađena je od patinirane terakote. To je realističan prikaz radnika koji gura natovarene tačke. Zasukani rukavi, istegnute ruke i savijena koljena pokazuju napor koji radnik osjeća (Šiftar, 2008).

Skulptura **Rahat efendija** izrađena je u patiniranoj bronci, a prikazuje figuru čovjeka s fesom na glavi, koji sjedi na karakterističan orijentalni način, prekriženih nogu, dok lijevom rukom prinosi ustima šalicu (fildžan) s kavom (Šiftar, 2008).

Ako želite pogledati dokumentarni film o Remziji Đumišiću, potražite na stolu ispred vas na vodoravnoj površini Brailleovu šestotočku. Za preslušavanje filma pritisnite tipku ispod šestotočke.

2 – SANJA FALIŠEVAC

O autorici:

Sanja Fališevac je gluho-slijepa kiparica rođena u Požegi 1965. Nakon specijalnog školovanja završava Školu primijenjenih umjetnosti u Zagrebu, odjel keramike i tehnike tkanja. U ateljeu akademskog kipara Želimira Janeša, na Akademiji likovnih umjetnosti, pripremala se za studij kiparstva godinu dana, no nažalost nije ga upisala. Do sada je održala više samostalnih i skupnih izložbi (Šiftar, 2008).

Opis skulptura dostupnih za dodir:

Skulptura **Pulena** izrađena je od patinirane terakote. Izrađena je u Zagrebu 1998. godine. Visine je 34 cm, dužine 17,5 cm, a širine 16 cm. Nakon otkupa postala je dio Zbirke likovnih radova Tifloškog muzeja.

Skulptura je izduženog i ovalnog oblika, šuplja u sredini, s nekoliko nepravilnih proreza u gornjem i donjem dijelu. Valjkasta forma izvijena je i nagnuta u jednu stranu. Prorezi i blago valovita površina sugeriraju spiralni pokret (Šiftar, 2008).

Skulptura **Razgovor** izrađena je u Zagrebu 2004. godine. Izrađena je od patinirane terakote, visine 20, a širine 14 cm. Ova skulptura se nalazi u Zbirci likovnih radova Tifloškog muzeja i otkupljena je od autorice.

Pulena, D.Šiftar, 2008.

Iz Stalnog postava Tifološkog muzeja, D. Šiftar, 2009.

Skulptura prikazuje stilizirane figure dviju ženskih osoba koje sjede na postolju, okrenute tijelom jedna prema drugoj, u nijemom dijalogu. Figura s vaše lijeve strane okrenuta je leđima ulijevo, a glavom, licem udesno. Figura s vaše desne strane okrenuta je leđima udesno, a glavom, licem ulijevo. Glave figura male su i oble, kose skupljene u punđu. U nastavku su njihova tijela bez naglašenih ruku. Cijela površina figura izbrazdana je tankim uzdužnim vijugavim urezima koji asociraju na odjeću. Njihova tijela se u podnožju spajaju i preklapaju (Šiftar, 2008).

Ispod zaštitnog stakla nalaze se još dvije skulpture koje nisu dostupne za dodir.

Modrica je prikaz glave usnule djevojke, smirena izraza lica, blagih crta (Šiftar, 2008).

Stvaranje je apstraktna skulptura koja dopušta različite asocijacije. Složene je kompozicije koja pruža oku, a posebno dodiru, zanimljive mogućnosti istraživanja različito obrađenih površina i oblika koji se isprepliću i stapaju (Šiftar, 2008).

Ako želite pogledati dokumentarni film o Sanji Fališevac, potražite na stolu ispred vas na vodoravnoj površini Brailleovu šestotočku. Za preslušavanje filma pritisnite tipku ispod šestotočke.

3 – IVAN FERLAN

O autoru:

Ivan Ferlan rođen je 1924. godine na otoku Pelješcu. Još u djetinjstvu počeo je izrađivati figurice, a uz oca stolara dobiva prvu poduku iz rezbarstva. Kiparstvom se bavio ostatak života i za sobom ostavio mnoge skulpture, od kojih se brojne nalaze u Tifološkom muzeju. Izlagao je na samostalnim i skupnim izložbama sve do kraja života (Šiftar, 2008).

Opis skulptura dostupnih za dodir:

Jarac

Skulptura Jarac izrađena je od patinirane terakote u Zagrebu 1975. godine. Visine je 22, dužine 39, a širine 13,5 cm. Nakon otkupa postala je dio Zbirke likovnih radova Tiflološkog muzeja.

Skulptura Jarac izduženog je oblika, a neki dijelovi tijela, poput nogu ili naglašenog obrisa kralježnice, potencirani su i promijenjenih proporcija. Na vašoj desnoj strani skulpture nalazi se glava jarca s dva okomita uha i dva mala roščića pored njih. Glava je izdužena, a ispod donje vilice nazire se mala jarčeva bradica. Vrat mu je naglašen i krupan. Spaja se s izduženim tijelom s naglašenim obrisom kralježnice (Šiftar, 2008). Sa stražnje strane podignut mu je mali repić. Jarčeve noge, dvije prednje i dvije stražnje, kratke su i zdepaste s istaknutim kopitima na dnu. Jarac je izuzetno vjerno prikazan i sadrži sve prepoznatljive elemente koji karakteriziraju životinju.

Jarac, D. Šiftar, 2008.

Svinja

Skulptura Svinja izrađena je od patinirane terakote u Zagrebu 1975. godine. Visine je 16 cm, dužine 39 cm, a širine 13,5 cm. Nakon otkupa postala je dio Zbirke likovnih radova Tiflološkog muzeja.

Skulptura Svinja izduženog je valjkastog oblika. S vaše lijeve strane nalazi se pognuta glava svinje. Njuška joj je naglašena s blago otvorenim ustima. Uši su spuštene. Na glavu se nastavlja snažna šija koja se spaja s krupnim i zaobljenim tijelom. Tijelo svinje je napeto, a s donje strane, na oblom i izraženom trbuhu, uočljiva su dva reda bradavica. Na kraju tijela je mali repić. Noge svinje su anatomske naglašene, krupne i snažne.

Seosko dvorište

Skulptura Seosko dvorište izrađena je u Zagrebu 1976. godine. Izrađena je od patinirane terakote, dimenzija 20 x 41,5 x 19 cm. Ovu skulpturu je Ivan Ferlan poklonio Tiflološkom muzeju.

Skulpturu čini izduženo postolje iz kojeg izvire likovi devet životinja: u gornjem redu su glave mačke i jarca te figure dviju kokoši i pijetla, a u donjem su glave svinje, bika, konja i psa. Životinje su grublje modelirane, bez razrađenih detalja, ali sa svim karakteristikama koje omogućuju njihovo prepoznavanje (Šiftar, 2008).

Iz Stalnog postava Tiflološkog muzeja, D. Šiftar, 2009.

Ostale izložene skulpture koje nisu dostupne za dodir.

Krava je skulptura prikazana realistično i proporcionalno, ali bez pojedinih detalja (Šiftar, 2008).

Konj je prikaz u kojem ima više simboličnog nego doslovnog preslika iz prirode. Tijelo je neproporcionalno izduženo, a noge kratke u ponešto neprirodnom položaju, detalji su samo naznačeni (Šiftar, 2008).

Ako želite pogledati dokumentarni film o Ivanu Ferlanu, potražite na stolu ispred vas na vodoravnoj površini Brailleovu šestotočku. Za preslušavanje filma pritisnite tipku ispod šestotočke.

Literatura

Bosnar Salihagić, Ž. (2008) Svakodnevni život u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 73.

Sivec, N. (2008) Razvoj pisma za slijepe.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 84.

Ćosić, N. (2019) Zvučni opisi za slijepe osobe. Interni materijali.
U: PPS Edukacija Muzej za sve, Zagreb: Tiflološki muzej

Ćosić, N. (2008) Začeci institucionalne brige za slijepe.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 41-61.

Šiftar, D. (2008) Likovni radovi slijepih autora.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 105-121.

Šoda, L. (2008) Ukorak s vremenom.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 99-103.

Vouk, M. (2008) Tamna soba.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 33-39.

Vouk, M. (2008) Svakodnevni život u Zemaljskom zavodu za odgoj slijepe djece.
U: Bosnar Salihagić, Ž. (ur.), Katalog stalnog postava. Zagreb: Tiflološki muzej, str. 69-73.

